

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу
на целу годину 2 ф.
на по године 1 ф.

Издаје сваког 1. и 16. дана у месецу.

Уредник, власник и издавалац:
СТЕВАН КОЊОВИЋ учитељ.

Цена за огласе:
на целој страни 8 ф.
на по стране 4 ф.
на четврт стране 2 ф.

ШТА ОТАЦ СВОЈЕМУ СИНУ СВЕТУЈЕ.

(Од Розегера.)

I.

Ок се ти, мило чедо моје, по пољу витлаш и ја те сваки час морам да опомињем: не пен-трај се тамо! Не скачи преко потока! Не једи од оних јагода! Не бацај каменица у прозор! Не дражи пса! и не могу да стишам у теби дечју несташност — догле ја седим у кућици у врту, размишљам и пишем. Ти, дете моје, ни не слу-тиш, коме пишем и шта пишем.

Крај мене стоји нека невидљива при-лика и шапуће ми: „уреди кућу своју! Кућно ти је час!“ Моја мала кућа је доведена у ред; она можда напре-дује, а можда и пропада; твоје бу-дућности и твоје среће се то слабо тиче.

Та будућност мене у бригу баца, са ње ми се тешко растати са овим светом. У твојим жилама тече врела крв, у прсима твојим бије меко, осетљиво срце. Наступи-ће опасне године, у којима се ласно буде следеће наклоности, зле жеље рађају, лажни пријатељи јављају, а пре свега твоја бескрајна вера у све, што ти буде ласкало, доћи ће

до својих права. Тада мене неће више бити, да управљам тобом, с тога ти као замену остављам ово писмо, нека ти по нај-бољем уверењу и искуству мојем буде путевођа и саветник, кад већ рука, која га је писала, буде у гробу трунула.

Тешко ћеш се, мој спљо, на путу својег живота сукобити са човеком, који ти толико, а за цело не са човеком, који ти још и више добра жели од мене, родитеља тво-јег, који је рад, да у теби и даље живи на овом красном свету, и да се наслађава чистим радостима ње-говим, и који је рад, да теби и по-роду твојему помогне, да што лашње извршите мучни и големи посао и задаћу човечанства. — Као деран нећеш моћи схватати, шта је то мислим; но већ у ово доба ваља да предузмеш себи и да дубоко урежеш у срце своје ове речи: „хо-ћу да будем ваљан и честити човек.“ Доба детињства је веома судбоно-сно, и оно дете, које нема родитеља, него је под руком небриге воспита-ча и несавесна старатеља, јамаћно ће ударити странпутицом и про-

пасти. Доба детињства је као нека мала рудина посред густе шуме, од које воде путање на све божје стране. Једна са утрине изгледа равна, широка и мани те, да њом пођеш, а што дуже њоме гредеш све рапавија, стрменитија, вратоломнија долази. Друга опет чини ти се са полазишта узана, дивља, необрађена; после се шири, води мало по мало на висове и најзад те изведе из шуме у плодне крајеве. Трећа је с почетка сасвим заметена и обрасла коровом, те је мораш најпре тешком муком крчити и то у оном правцу, који некој сврси води. Ови разни путови нису ништа друго него разни позиви људски. Дете, које је остављено самом себи, неће изабрати ни један од ових путова, него ће се вечито, док га тече, батргати и окретати по зеленој рудини. Ако буде морао бирати, изабраће јамачно онај широки, мамљиви пут, којим мнџина ходи а већина пропада.

Сине мој, кад дођеш на раскрсницу, упитај се најпре: где сам ја и куда ћу? Шта хоћу да будем? Шта могу бити?

Тражи добру мету, но најпре себе добро испитај. Хоћеш ли, да се успнеш на високи брег, видн, јесу ли ти ноге за верање. Имаш ли способну љубав према неком стажељу, она сама не сме решавати; истом, пошто си упознао своје моћи, бирај. Пре свега не бежи од слога, не страши се ни грубог, телесног рада; ова страшња силне је у невољу вргла. Све што се горе пење, лако је. Ватра остаје на огњишту, да греје и послужи, а дим се диже над кровом и ишчезне. Мени није жеља, да имам сина министра, којег су углед, плата и мировина побудили да управља народом. Али јесте моја жеља, да, на пример имам

сина ваљана економа или поштена знатлију, који своје звање врши савесно и задовољан је својом судбином и својим местом и од своје стране по могућности окреће точак напретка људскога.

По досадашњем развиту душе твоје опасност прети, да ћеш се осветити вештини. Лепшег богоданог дара не би могао ни пожелети. Та ни у кога није тако јака жижа живота, фата моргана будућег слућеног блаженства као у уметника; ни у кога нема тако тежње за лепотом и срећом опијене душе као у уметника. Ни једно занимање не награђује срце тако божанском ваплатом као уметничко. Па ипак! Бацаш ли поглед на уметника истина видићеш неке, где охоло дижу главе у вис, ама замах ћеш тражити већи део заборављених и забачених имена, који око правога вештака пузе по прањини покушавајући да се о његову руку дигну на њихову висину, којој они дорасли нису те проклињу и час, у који на свет дођоше. На стотину таквих сажаљења достојних људи, који имају у глави прва, да су таленти, женији и у том уображењу место славни, смешни постају, долази цигло један уметник правога кова. — Можда ће ти, сине мој, поћи за руком, да скујеш коју песницу средње вредности. С те стране ће се наћи људи, који уврдаше згону, да ти се из којег му драго повода улажу. Они ће у звезде ковати твој умотвор, увераваће те, да се у теби скрива велики песнички дар, а ко те не узноси да ти тај злоби. Ти ћеш, безазлено дете моје, држати ове брбљавце за највеће пријатеље своје на свету, турићеш штудије своје у запећак и коваћеш стихове и сањати о слави. Што пре и грђе се обрукаш својим песмама, то све боље по

тебе. Опет ћеш се вратити на стари пут и латити се по ново напуштених дужности својих, своју лудост исмејавати и своје слаткоречиве пријатеље презирати. А како обршиш с пером можеш и с кичицом. Глумљење је за телесно лепо развијене људе примамљиво, али веома опасно. У обичном случају чека те неуспех, бедан скитнички живот и нечујна пропаст. У даљем случају биће од тебе глумац, који може поднети, и као такав имаћеш непокојан живот, пун надеала и плетака, борбе и најзад те чека разочарење. У најбољем случају можеш бити одличан глумац, који мучен од славољубља и незадовољства, бурно и у узбуђењу вечитом проводи век, и после смрти лишен је живота: своја дела носи собом у гроб те доцнија поколења не имајући их пред очима не могу да им се диве и чувају их у успомени. Најмање се плашим, да ће те музика занети, јер се ту иште више штудије, те нема толико привлачне снаге за младеж као перо, кичица и и образина глумачка.

Па баш да ти и какав унутрашњи глас довикује да имаш за уметника дара, не поверуј му намах. За младости чују се многи унутрашњи гласови, који ништа не вреде. Не окрени леђа вештинама, шта више поштуј их и негуј; слободно време своје не можеш бољма утрошити него на неговање вежбање у лепим вештинама, што блатороде срце и ум просвећују, и чине те задовољним, веселим и љубазним спроћу других. Место карта књигу у руке, место савијача (цигаре) писаљку, место казане у позориште и на концерте. Но опет велим нада свега своје штудије. И ако ће цео свет рећи: да би могао постати славан и оглашен вештак, ја опет велим: то ми је мило, сине

мој, али за сваки случај учи из практичног смера или какав занат. Обичај беше, да и сами цареви и краљеви, пре него седну на престо, изуче каки занат; добро утуви: ко својим двома рукама не заради себи кору хлеба, тога морају туђе руке хранити.

Имаш ли збиљом дара за вештака, није га ласно угушити и кашње, кад будеш стојао на чврстој нози и земљишту, пусти му мах. Читајући животописе величина људских, уверићеш се, да су свиколице нешто друго учили, а не оно, што их је прославило, а то друго није било на одмет њихову генију, него му је још темеље ударило.

Нигда не тежи за нечим ради славе и гласа. Краткога је века она тежња, која иште блеска и сјаја. Ако тако жарко љубиш своју вештину, да би и главу за њу заложии — онда си прави њезин изабраник и заточник.

Благодетно је доба учења. Ја сам толико уштедио, да ћеш моћи, ако само будеш имао воље и дара (особито дара) штудирати не патећи се.

Еле ако мислиш бити ђак, буди прави ђак. Наиме буди весео и певач док си млад. Пусти идеале нек се вину колико хоће високо; тому је сад време, да се душа мало захука иначе ће брзо малаксати и учмати. Веруј у добро и лепо, имај вере у људих; ђак је пророк који у својем духу већ живи оним животом, који је човештву можда тек доцније, у напредак усуђен. Но не буди бубач и кафански трибун; не плети се у ствари, које не разумеш; угледај се у мишљењу и делању својем на Фридриха Шилера.

Дружи се с веселим и чилим друговима као с браћом својом; но клони се оних, који сву срећу на-

ходе у локању, пушењу на дугим чибуцима, у гиздању и „курисању“. Жалосна су то бића. То су ђачки „пулгер“, од којих ти ваља бегати као ђаволу од крста.

Средиште твојег ђачког живота — добро упамти — нека ти је школа и предавање. Учи, буди марљив, али не учи као живиљче и не бубај; који има добру главу, том није од потребе механично левати на левак. Ако на то спадне боље нек се окане школе и учења и оде на занат.

Дугова немој чинити, јер их нико за тебе неће плаћати до ти сам. Но не буди ни тврдица, ђачки повчаник боље да је и празан него увек завезан, а ако је и празан, немој одмах очајавати нити се сневеселити.

Даћу ти један нарочити савет, на којем ћеш ми вечито бити благодаран. Штеди за путовања о одмору школском. Ма како да оскудно живиш, опет можеш, ако само хоћеш, сваки дан метнути на страну по коју мраку, а да се не патити глађу. Те незнатне уштеђене мраке донеће ти слатких часова и дана. Који пут седећи у хладу под дрветом занесем се и у том заносу лепо видим тебе, где весело и плахо, у лаким, белим хаљинама, саранцем на плећима и валицом у руци прелазим брда и доље! Свет је, дете моје слатко, неописано леп кад га човек здравим ногама проходи и младим очима посматра. Обиђи крајеве у којима ваш народ живи, нагледај се красота, које су тако богато просуте по тим крајевима и које су мене, твојег оца, тако често срећним учинили и походи оне простодушне, добре људе, буди с њима пријазан и поштуј, их ма да и не знају колико ти. Па ипак знају више! Никога не презири сем неваљалца, и никога не држи за рђа-

вога пре него се трипут о њему увериш.

Ако будеш знао схватити људе, али не како се у огледалу душе твоје огледају, него какви у ствари јесу, и ако не будеш окрећао главе од доброг и великог у животу њихову, стећи ћеш о школском одмору мудрости, као што си знања за време школе накупио

Буди спроћу сваког учтив, искрен и мисли добро сваком. Буди с људима поверљив, али се целим брћем својим ником не повери. Имај пред очима ону изреку: „С многи-ма радост, с малином боле а срце с једним дели.“ Ако ти хоће ко добро какво да учини, не одбиј, али с првом приликом гледај да вратиш; и најубогијем се даје прилика, да обрадује своје добротинце. Буди благодаран, дете моје мило. Благодарност је црта благородне душе и она ће те целог века твојег чувати, да не постанеш човекомрзац. Кад се сам помоћи можеш, не тражи туђе помоћи.

Пре ћеш сазнати оно благо, што лежи законано за тебе у људима, него оно што је скривено за твоје срце у лепотама и величанствености природе. Али се још у младости спреми за откривење тога блага, за које ти најлепшу прилику пружају путовања о школском одмору.

Ја се радујем, сине мој, при помисли на твоја путовања. Ама немој само протрчати кроз пределе, него путуј промишљено и помно. Не гради велике планове за путовање. За хлада путуј, и кад сунце одскочи и припече, отпочини и храни дух каквом корисном књигом или проведи у веселом друштву да би се мало разонодио. Путуј сам или највише са још једним. С многима путовати не вреди ништа. У

гостионици буди умерен, трезвен и пази на своје здравље.

Мени су пала у део многа и разнолика уживања, но међу најчис-

тија и најлепша увршћујем своја путовања у брегове. И теби желим то уживање.

ВОЋАРСТВО.

Ј а б у к а.

(Свршетак.)

XIV. КЛАСА.

Шиљасте јабуке.

Амо спадају оне непругасте јабуке, које се нису могле рачунати у 12. класи; имају облик бубрав или су дугуљасто кунасте.

Навешћемо пак ове сорте;

1 Краљица Лујза (Königin-Luisenapfel) зре октобера до новембера месеца, има лепу белу боју, љуска јој је врло нежна с тога и брзо и хоће да уквари; лепо је воће а и за домазлук корисно.

2. Краљев мач (Königsfleiner,) зре октобера до новембера месеца, врло је велика, особито је лепе боје, добра јабука у сваком погледу.

3. Милерова шиљка (Müllers Spitzapfel) зимска је јабука средње величине, затуриста купаста облика, зеленкасто жућкасте боје, са као крв црвеном превлаком; врло је одржљива јабука.

4. Мали мач (Kleiner Fleiner), мала је до средње величине, врло добро настолско воће а и за домазлук. Има особито пријатан укус.

XV. КЛАСА

Тањираче

(Погачове — Plattäpfel.)

Облика су пљосната или округла али више пошире него повише. Врле се много негују јер обилно рађају а по укусу су добре. —

Споменућемо између многих сорти само ове:

1. Хавторнска јабука Apfel von Howthornden,) јесења јабука, велика је и врло налик на воштане јабуке, са сунчане је стране лепо румена, за домазлук корисна јабука, доста је родљива и за пирамидални облик врло згодна.

2. Бела свиленка (Weisser Taffetapfel) јесења је и зимња јабука, мала, бела и врло пријатна куса; лепо и добро настолско воће.

3. Жута племенка (Gelber Edelapfel. — Golden noble.) јесења је и зимња јабука, велика, врло лепе златно жуте боје, особито настолско воће.

4. Батулка (Battullenapfel) зре новембра па и целог пролећа, средње је величине, правилна склоца и облика, боје је кад сазре као слама жуте са руменом превлаком „Д. Л.“ I. стр. 315) врло је добро настолско воће.

5. Мала дугопетељка (Kleiner Langstiel) зимња и летња јабука, врло мала, бела и врло лепа и пријатна изгледа, доста налик на какву бордорферку, пријатна куса, добро настолско воће.

6. Велингтонка (Wellington) средње је величине жућкасто беле боје, не вене брзо, него може доста дуго да се одржи.

7. Зелена кнежевка (Grüner Fürstenapfel) зимска и летња јабука, средње величине зеленкасто, касније беличасте боје, врло се дуго може да одржи.

8. Румена штетинка (Roter Stettiner.) зимска јабука, врло позната и јако распрострањена јабука. Јабуково јој дрво често хоће да пати од болести рака.

*

Ми кроз ово неколико бројева изнесосмо свих 15 класа и у њима по неколико сорти, свега 142 сорте, овако како то нађосмо у првим и најбољим немачким изворима, и од најбољих немачких писаца и помолога, који су опет узели из великог дела „Pomologie“ где је написано по системи Лукас-Диловој. — Као што смо могли видети у овим класама има доста наших домаћих сорти које нису споменуте или и ако су они под другим именом. С тога најучтивије позивамо наше

свештенство и учитељство а и све оне који су перу вични а који се великом неговањем воћака баве, да нам за овај мах само о јабукама јаве, какве су јабуке у околини њиховој нал ве и по имену, изгледу, укусу, зрењу, одржању и све што би се односило на њен опис; ми ћемо то све изнети као грађу за српску помологију за коју нашим наслеђицима треба да се побринемо и прикупимо што је нужно да им рад буде одређитији и лакши. Дакле опет молим; посао није тежак, врло је лак, само треба хтети.

ПЧЕЛАРСТВО.

О пчели и пчеларењу. I. Ток крви у пчеле.

Кроз цео стражњи труп пчеле провлачи се танак канал и иде кроз прси све до у главу. Тај канал у стражњем трупу састоји се из осам камара, које имају руне са језичцима и јесте срце у пчеле. Кроз те руне улази крв из шупљине трбуха у камаре и тече из једне у другу. Тих осам камара у стражњем трупу сачињавају срце у пчеле, из којег води даље канал без руна у прси и главу и који се зове аорта. Да би се мљеч, који продре кроз желудац у шупљину трбуха, асимиловао у тело, мора се спојити са ваздухом који долазе кроз трахеје. Из шупљине трбуха улази тај сок спојен са ваздухом у срце и тече из једне

камаре у другу, из ових у аорту а кад из аорте изађе, разлива се у пипке, ноге и крила и друге делове тела док не дође опет у шупљину трбуха, где се с новим соком из желуца споји и свој ток обнови. Кад би лимфа, која продре из желуца у шупљину трбуха, у њој остала, не би се могла сва оксидовати, зато је потребан ток, како би се сваки део сока могао оксидовати и како би у сваки орган телесни допрли свежи сокови, који ће се моћи асимилovati с телом.

2. Истеривање трутова.

Познато је пчеларима, да трутове, кад ови оплоде младе матице свршетком јулија и августа месеца, пчеле истерају на поље из кошница. Трутови су мужјаци и они припадају заједници пчелињој само за оно време, кад се матице младе спа-

рују. Како је овај посао довршен, постају трутови непотребни члакови пчелиње заједнице и пчеле их почну изгањати напоље из својих заједница. Сваки пчелар могао је опазити кад дође ово време како се трутови сабију у једну гомилу по кошницама, па се види на њима како су малаксали тако да се чисто не могу мицати са свога места. Ми смо до сад мислили, да пчеле просто пограбе трутове те их избаце напоље из својих кошница. Али пчеле не би могле тако лако на овај начин лишити се трутова. Трутови би се опет повратили натраг у кошнице и посао би за пчеле врло велик и тежак био да се овим начином лише трутова. На који се дакле начин пчеле лише трутова, то је питање — чини ми се — пре краткога времена решио славни физиолог и анатом, Шенфелдо. Трутови не могу одржати свога тела хранећи се само медом. Њима је потребна она најплеменитија храна, која се зове млеч, да би могли своје

тело одржати. Том храном пак хране трутове саме пчеле. Трутови те хране не могу сами наћи у кошници као што могу мед наћи. Зато пчеле, кад трутови сврше своје послове и постану излишни у кошници, престану хранити трутове млечем. А кад их престану хранити млечем, којим се само може одржати тело њихово, почну одмах слабити тако да за три дана са свим изнемогну и поскапају. На овај се начин лише пчеле трутова. Кад пчеле почну гонити трутове, онда и паша у оном крају малаксава. Гоњење трутова стоји у свези и са пашом. Зато трутови немају места више у кошници, како паша почне малаксавати, јер оно мало наше употребе пчеле за млеч, којим ваља прихрањивати црв пчелињи, док не удари хладноћа. ▲ трутови су у ово време излишни по науци о партеогенези.

Из „Орла“ 1892.

Јован Живановић.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Резање винове лозе.

4. Делови винове лозе.

(Наставак.)

15. Залистак — Овај ластар, који на плодном ластару, у пазуху листа истера назива се *залистак*. Залистак је управо онај ластар који би требао до године да истера из већег ока, но је преухитрио за годину дана унапред, и понесе собом и плод но пошто се тај плод због касног избјања не може

потпуно да развије и добро сазре остаје тврд и у полу или сасвим зелен, што се грешком назива. Залистак се овај онда појављује, кад се прави ластар који је избрио из потпуно развијеног ока на врху закине; ластар тај више не расте у дужину својим врхом, него се развије из горњих нових очију нов ластар. Ови се *залисти* како први лист истера морају изоткидати, јер како од првог ластара тако и од њего-

вог плода многу храну одузима и тлачи је узалуд. Насилно ломљење овог залиска никако се не сме предузимати, јер је лако могуће, да ће се ■ оно око, које се налази на дну овог залиска повредити. (О овоме је опширно говорено у „Д. Л.“ 244 у члану „Заламање ластара“.) На залиску су исто тако плодне очи као и на правом ластару односно на лози родници и према томе у времену резања може се и залистак на 1—2 ока орезати ради плода. Ово поглавито ми у доњој Угарској ваља да знамо, јер код нас лепо време рано измама ластар, који касније већином страда од мряза; с тога кад оставимо лозу родницу као поваљеницу са залиском ал у косом правцу, залистак прво потера и ако буде мряза, овај страда; на против на поваљеници очи касније потеряју и то за 2—3 недеље, јер се горње, крајње очи прво буде, а за тим постепено доње и мраз ако је и био, упропастио је оно, што је понесено на залиску; а онај плод што треба да је на поваљеници није још избио. Па кад од мряза само залистак страда орежемо га до над оним оком на поваљеници које још није избило, односно које још није страдало. По томе видимо, да имамо у рукама начин да се сваке године можемо сачувати у неколико од мряза само ако рационално радимо. „Благи Бог казни, ал нам није средство одузео, чиме ћемо казну ублажити.“ — И ластар има своје делове, а то су: *лист, цвет, плод и бркови.*

16 Лист. — Лист се састоји из *петељке и пложке* а ова из главног *нерва и ребараца* а међу овима т. о. *месофил* (mesophyl), који се обложен с поља са *кокожицом* т. з. *епидермисом* (epidermis.) Лист избија на ластару. Пложка му је у главном код све врсте једнака. По рубу ли-

ста се налазе *зубци*, иначе је обично на ова или четир места дубље урезано и према томе може да буде *проперасто* или *неперасто*. Листови су највећма развијени с противне стране према плоду. Лисна је *петељка* пљосната и кад се уздуж просече у горњем се делу као неки *канал* налази. Доњи се део *петељке* шири и у дну скоро *обухвата* целу *дебљину* ластара. По среди се пружа *главни нерв* (жила) а из овог потичу два *горњу већа ребарца* и два *доња мања* а из ових се *укрстиле* на све стране *много ситне жилице*. Горњи део листа је *редовно* *гладак* а доња је *страна* *више* *длакава* — *маљава*. *Нерви* *ребарца*, и *жилице* на доњој страни *избијају* ван *површине*. *Лист* је *најглавнији* део *чокотов* ради *живота* и *опстанка* *његова*. *Пошто* *цео* *живот* *чокотов* *пролази* *кроз* *лист*, *јер* *свака* *биљка* *на* *лист* *дише*, *па* *тако* *исто* *и* *чокот*. *Одузмемо* *ли* *сваком* *живом* *створу* *оно* *на* *што* *дише*, *одузели* *смо* *му* *и* *живот*, *с* *тога* *се* *на* *лист* *јако* *мора* *пазити*. *Лист* *штити* *очи*, *пречишћује* *храњљиви* *сок*, *сис* *храњљиве* *материје* *и* *влагу* *из* *ваздуха*, *штити* *плод* *и* *друге* *нежне* *делове*. *Оно* *се* *развија* *у* *пролеће* *а* *опада* *у* *јесен*.

17. Цвет. Цвет ја *винове* *лозе* *једнодоман* т. ј. на њему се *налази* *цветићи* *у* *којима* *су* *и* *мушки* *и* *женски* *органи*. У *цветићу* *се* *налазе* *пет* *прашних* *кончића* *а* *по* *среду* *врло* *кратак* *тучак*. *Под* *тучком* *плодница*, *ова* *је* *код* *дужег* *грожђаног* *зрневља* *подужа*, *а* *код* *округлог* *краћа*. *Цвет* *је* *гроздаст* *као* *што* *је* *и* *сам* *плод*. *Цвет* *се* *појављује* *и* *развија* *у* *првој* *перијоди* *кружења* *сока*. („Д. Л.“ I. стр. 188. *Циркулације* *сока* *винове* *лозе*.) *За* *време* *цветања* *се* *лоза* *не* *сме* *дирати*.

18 **Плод** — Плод се развија у другој периоди кружења сока и то у јуну и јулу месецу. Боја је плода врло разнолика, као код неједне врсте воћа. Укупан плод има облик гроздаст; он се састоји из самог *зрнеља или пуцади*, која висе о *пешљци*, а ове укупно сачињавају једну *комину*. Зрно или пуца је сатанком оповицом, кожицом, *љуском* с поља обухваћено; у овој се налази *шанин, мирис и боја*. Љуеку испуњује *месо* а по сред меса се налази *семе*. У колико је зрно веће у толико је сарамерно мања *љуска*; за то ситније грозђе и даје мирисавије вино него крупније. У зрну је број семена различит; требало би редовно да има по пет — шест семена, но пошто се сво не развије једнако, то веко и изгине и остане мање. Шта више има грозђа и без семена, с тога број семена за разне врсте није карактеристичан — Петељчице су код разне врсте врло кратке подебље а код неких подуже на којима растресито — реаво стоје пуцад.

19. Бркови или *хваталице*, —

То су вијугасте *закачаљке*, које изгледају као подебљи канап, који се или за другу лозу или за близу каквог предмета *закаче* тако чврсто, да цео ластар, са плодом заједно одрже. Израсту спротивне стране листа или очију И на овај део *винове лозе* морамо више *пажње* поклонити. Не ваља их *немилице* кидати, јер тиме она *храна* која би се применила на *проузрокујемо* рану на ластару и *развијање* плодног ока, употребљавају се на *залечивање* саме ране; а друго преко ране *отварамо* пут слободном приступу *сунчаној светлости* и *топлоти*, што обоје може да *проузрокује* *изумрлост* ока, које се спротивне стране *брка* налази. Напослетку ако ко не *трпи*, да *бркови* стоје на ластару, ово се тек у *крајњем случају* може дозволити, да само *врх брка* — *кракове* *закине*.

Оволико *нађосмо* за нужно *претходно* навести о деловима *винове лозе*, ради *даљег лакшег схваћања* о *резању*.

(Наставиће се)

П О В Р Т А Р С Т В О

ЉУБРЕ.

(Наставак.)

Љубрење и подела и имена усева.

Пошто смо казали у неколико речи како и на који начин можемо доћи до најбољег и најјефтинијег *љубрета* то ћемо сад да *пређемо* и о том да

говоримо, како ћемо овако *приправљено* и *трошно* *љубре* на *баштенске* *леје* да применимо.

Но пре него што би *прешли* на сам рад морамо *споменути* у неколико и само *деобу* *сеја* ња *односно* *расађивања* *разног поврћа* по *баштенским* *лејама* пошто *сво поврће* не *негује* се на *једнако* *угнојеном* *односно* *наљубреном* *земљишту*. У

опште поврће делимо у три групе и то:

1. *Лиснаше поврће или зеље*, као што је: купус, кељ, келераба и т. д. Сво ово поврће захтева најбољу земљу, т. ј. ону која је јако нађубрено и то на којој по ђубрењу није ништа пре било посејано односно *расађено*

2. *Коренасто поврће или репе*, као што су све врсте репа а уз то и лукови; овом поврћу прија земља која је пуна *хумуса* т. ј. она земља која је скорим од ђубрета постала и са обичном се земљом *измешала*, као што би то случај био друге године по ђубрењу. Усеви ови никако не успевају у скоро нађубреној земљи.

3. *Махунасто поврће или вархва*, као што је: пасуљ, грашак, боб и сочиво. Ово поврће нам даје суве плодове и успевају на земљишту које није јако нађубрено, пошто би иначе већином у лозу *терали*, а то је по томе она најбоља, која је пре две године била нађубрена, којој би ова већ трећа година била. Ово поврће треба највише тако звану *кали соли*.

У ово неколико речи лежи баштајна култивисања поврћа, која се састоји у том да то поврће морамо према тако удешеним лејама да *измењујемо*. — Наши много баштовани не држе се строго овога правила и измене леје, те баш у том и лежи прави узрок, што не могу да добију онај приход од свог поврћа, који треба да постигну. Код нас се сво ђубре подели на цео обим баште, дакле и на онај део односно оне делове, где ће доћи таково поврће, које не треба ђубрета, односно коме ђубре може више да *нахуди* него што би му *користило*. То

чине уместо да сво ђубре на само један део своје баште употребе, где ће онај усев да дође, који баш ђубрета треба и то у врло великој мери без кога не могу ни на који начин успевати. Па бадава је после сва нега, цео труд и непрестано *заливање*.

На добро неуређеној и неудешеној земљи добијемо од зеља прави *шушањ* а не лепе, тврде и велике главице; од репа добије тако рећи саме *конце*, дебљине око вретена, а требало би да су *дебеле снажне и сочне*; а од поврћа читаво *бреме лозе*, која се по 1 и 2 м. у дужину пружала, а на себи тек по *гдекоју махуну*, а требало би да је мала *лозица* а на њој све да су *начичкане махуне*.

За то је најбоље удесити тако рад и поделу, као што нам у том погледу *вешти и практични баштовани* упуства и савете пружају,

Целу башту, односно оно земљиште које је за поврће одређено *ваља* поделити на *четир* једнака *одељка* или тако звану *стани*. Која ћемо именовати са А. Б. В. и Г. — Прва три одељка употребимо *искључиво* на то да на њима у *слободним лејама* негујемо и *обделавамо* споменуто сво поврће, и то сваку врсту на свом одређеном одељку тако да с године у годину бива она *измена* коју напред споменуемо, која се *ротацијом* може да назове. У тој ће ротацији све поврће у тој мери да успева, у којој може највише *плода донети*, што се од њега *тражи и очекује*. — У оном четвртом одељку или стану мора се *направити расадница* са *топлом лејом* („Д. Л.“ I. стр. 29.) која се сваке године *нова и нова мора правити*.

(Наставиће се)

Л И С Т А К.

Поштуј оца својега и матер своју, да ти добро буде, и да дуго поживиш на земљи.

Када сам опет мислио, биће да је Петар одавно отурио од себе лажомислену девојку и само из упорности и стида нема га још кући. Али јест и Ружа се ме враћаше родитељском дому. — Прође неколико месеца, а од њих ни трага ни гласа. Беда беду рађа; ова ове дође друга истина много блажа, али мени ипак ули страх. Мене изабраше за поротника. И пре сам имао неку страву од суда и суђења, а сад још у већој мери. Али ме закон на дужност зваше и ја не имадох куд.

Човек човека судити не може! Божије ја да суди! Глас народа је глас сина божијега! Еле по том начелу је суд стресао се себе голему одговорност и катоварио на плећа народу.

Моја судба гонила ме од куће на које време у далеку престоницу. Ја сам могао наћи разопођења само у каквој озбиљној, тешкој служби. А и додја ми сажалевање људи; то саучешће напокон ми постаде тако несносно, као притајана радост других, што ја богат и моралан човек имам тако неваљалог сина и немам наследника.

Прву пресуду ваљал нам изрећи над ретким убијцом.

Неки млад човек по имену Бранко Јуришић, убио своју љубавницу.

Кажу, да има по њега много олакшина, а случај управо иде у област самоубијства.

Убијства и самоубијства у данашње време веома су учестала; ја се реших, да се убијци строго суди. До душе чуо се у мени и овај глас: буди благ! помисли, да и твој син истом стазом иде.

Уходећи у судницу цешко сам као прут. —

Пре него ће отпочети расправа јавише ми, да за овај мах не могу вршити

своје поротничко право, е ме је сам окривљеник одбацио.

Ја се томе изненадих и домишљах се, шта је могло побудити убијцу, да баш мене избаци, или неповерење или други какви обзир.

Но како ме је занимао овај случај, то уђох у судницу и посадох се међу многобројне слушаоце. Сви беху у запетом стању и шапутаху нешто, нагађаху и тврђаху и проклињаху крвника пре него су га видели. Особито жене беху строге суђење. — „Убити своју љубавницу!“ рећи ће једна с негодовањем, „има ли шта зверекије на свету!“ Та шта жена је пре неког вечера горко јецала у позоришту гледајући „Ромеа и Јулију.“

Друга је опет мудровала: дело овога убијце носи на себи жиг најчистије и најватреније љубави, која у смрти тражи и налази сајединење са идолом својим кад у живсту о том ни говора не могаше бити. —

„Ми нисмо у позоришту“, прихватиће пакосно једна строго морална суеткиња моја, „шта би од света било, кад би људи такве назоре гајили!“

Ја се слагах с њом, али не хtex ништа примећавати.

На покон уведоше два пандура осуђеника везаних руку. Мени се смрче пред очима. —

Осуђени беше мој син.

Изгледао је блед и натухтен, али спокојан. Хитрим погледом заиђе по гледаоцима као да неког тражи. Кад је мене угледао мло се као стресао; по том се опет умирио и није више гледао овамо на моју страну. — На данас не знам, како сам се могао тако јунчки држати. Тако сам ја опет видео својег сина. Па то није он убио ону девојку; убијца се другчије зове. Или је можда он узео друго, лажно име, да би мене поштедио од бруке? Тим није ништа постигао! Мада је град био подалеко од нашега добра, опет су нас грађани знали. Брзо поче преслушање сведока. Државни тужилац гласно и јасно спомену име мојег сина, који је тога и

тога дана јутром у кифни код „Зелена венца“ на место убио девојку од двадесет година по имену Ружу, пошто ју је као своју љубавницу одмамио из родитељске куће. Док је то државни тужилац говорио мени се тресло срце у грудима.

Они, који су око мене били и познавали ме, хтедоше ме напоље извести, пошто ми је морало зазлити. Ја им захвалим и утрм чело ладним рупцем. И тако сам ја присуствовао при расправи. Страшнијег часа у животу не имадох.

Извиђење је брзо текло. Петар се држао мушки и ладнокрван бен е. Државни тужилац предложи, да се на смрт осуди. Многи поротници климнуше главом у повлад.

Оптуженик је седео на клупи непомисан као каква каменита прилика. Судија га упита, има ли штогод да опави, или оставља браниоцу, да он место њега рекне.

Тада се Петар диже са оптуженичке клупе и стаде беседити.

Сваку његову реч сам добро утужио.

„Славни суде“, поче он, ја се не мислим прати, није ми стало до живота; њему је одавонило пре него сам ступио у ову кућу. Живети ми је додијало, и ма шта бранилац навео у моју обрану, преклињем вас, господо судије, да ми живот не поштедите! На мојег оца нека не падне сенка приговора, он је добро мислио самном — ја сам то доста рано увидео. Па ипак ко да умакне од судбине своје?“

А, каква судбина!“ прекине га један поротник, вера у судбину је несретна ствар — и леп изговор!“

„Ја сам знао“, настави оптуженик, да ће љубав моја са Ружом пореметити мир мојој кући; она је опет знала, да није за мене прилика. Па ипак смо се морали милovati. Осим нас ником није штета нанесена. Напоследку нисмо ни ми ништа штетовали. Ми смо већма ценили овај други, вечни живот од малотрајне среће. Треба ли да споменем, да је наша љубав истинита и жарка била? Није ми намера, да дирљиве призоре потезем, јер овде није место сузама али смем вас питати: да ли смо имали другог изласка до смрти? Вама је знано из писма, што смо га писали својима, да смо се, ја и она, решили, да заједнички умремо. Писмо смо запечатали и ставили на сто; ми смо радили с размишљањем мирно и без икакве туге. Живот није највеће благо.“

„Ово није место за декламације“, викну неко са галерије

„Ви се чудите и помишљате у себи, овом је још до фраза. Наша љубав беше велика, да се добро разумемо! Како среће де сам и ја с њоме умро! Ко ми то украси, тај ме осуди на чемеран живот. — Испричаћу вам, како је то било. — На моје груди наслонила своју главу, па се смешка, моли и преклиње ме, да извршим нашу намисао. Радо бих умро пре ње, али мишљах да би то било кукавачки и без обзира на моју невесту. Хитро скрешем њој у срце. Она се простре крај мене непуштивши од себе ни гласка а ја ћу наперити оружје на себе. Но пиштољ слага, а људи дотрчаше и одведоше ме. —

Па то сад зову људи убијство и мене отргоше од смрти, да ме опет смрти предаду. Да богме, имају право. Ја сам ону девојку из љубави убио, а ви праведне судије, сад мене убијте“.

Склопив руке спусти се после ових непрекиданих речи на клупу.

Тада устане бранилац и кратки смисао његова дуга говора је овај:

Злосретњег младића требало је одвести у лудницу а не на судилиште.

По том изидоше у једну побочну собу, да се саветују.

И ја се дигнем и пођем на поље.

На вратих чуо сам, где неко виче: „то му је отац, тиранин, на њега пада крв!“

Ја се не обазрех; на степеницама падох у незнан.

Кад сам дошао к себи, многи се око мене окушили и тешили ме, да је мој син ослобођен.

Не хтеше ми рећи, да су га предали лекару од луднице.

Јз сам за то одмах дознао и не вичем га више вратих се на своје добро. Брбљаве новине, које су самном заједно стигле кући, уништио сам, да не би дошле до руку мојој жени. П од тада пазио сам, да до ње на допре вест о нашој несрећи. Ја бих да се сит изјадам с њом заједно — али не смедох. Тим би свалио на ње вино меко, чисто срце камен, који би га тежином својом пригњечио, те би прецукло. Сваки час је изгледала на прозору својег сина. Мене би често погледала сетно; — али нити ми се тужила нити је надање своје одала.

А косе јој почеше брзо седити.

Често пута сам се завукао у најскри-

венији кутак нашега дворишта и ту се сит наплакао. Оплакивао сам мило изгубљено дете своје, плакао сам неутољиву бољу, што је нашем родитељском срцу зададе заблудело дете. . . .

Наком неколико месеца добијемо од нашег сина писмо из престолнице, у којем, нам пише:

Мили, премили родитељи!

Отпуштен сам из завода, кажу, да сам издравио. Кад већ морам живети, хоћу да почнем сасвим нов живот и у новој отаџбини. Родни крај свој не могу више походити, за то дођите ви к мени. За вама, родитељи моји, чезне ваш син — Петар.

Ја хтедох све саопштити својој жени но оне ми тихо рече, да већ од авна, све зна. Ми смо га походили, није био при

сасвим чистој свести. Окупам у сузама молио нас је за опроштено и ми смо опростили — бог нам је сведок.

Осим тога молио нас је Петар, да увнемо под своје млађу сестру Ружину и да је ми васпитамо. — И то смо му учинили по вољи; зацело је тим олакшано савести његовој.

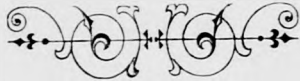
Малу девојчицу судскога писара смо сматрали као наше рођено дете. Ми смо се трудили да је сачувало од лакомствености и од свију страсти срца и да образујемо у њој праву женску душу.

То је сад наше једино дете.

Петар је отишао у туђину, добио је посла око исправљања једне реке. Не за дуго по том спасава живот двојица сам је нашао гроб у води.

Од Розегера

М. Г—ћ

ДОПИС.

Сент Андреја Октобра 1891.

Сваком читаоцу „Домаћег Листа“ познато је, да је Сент Андреја због свог доброг и изврсног вина све до скоро била врло на гласу, и наш варод — који је имао велике посеје — сабирао је велико богатство из својих винограда. Данас због филоксере, овде су сви виногради пропали и ишчезали! — Исте виноградске земље, које су боље, постале су оранице, а које су у каменитом пределу, те су више упарложене, и не да се ништа у њих сејати, јер у истима могао је тек виноград опетати. —

Господине уреднице! за вредно налазим у Ваш цењени лист писати, да је због леташње многог кише код нас била врло добра и родна година. Наш хатар поделит је у 5 оделења, а на њим: дели се на горње и дољње поље, и ритске земље, (и све су земље оране и сејане и за то време док су виногради постојали). Сад имамо још и виноградске земље по бреговима, и те се од 4—5 год. амо ору и сеју. Шума нам је на западној страни од вароши и сачињава границу хатара на тој страни. Шуме су нам по највећим брего-

вима и врлетима, и добијамо из исте врло лепо дрво за гориво, и добри изгледи су да ће мо по времену из наших брегова и каменити угаљ добијати, има га пуна брда, а још по испитивању стручњака недоволе. Камен за зидање кућа и за калдрисање улица. По нашим шумама живе многе шумске животиње, као: јелени, срне, зечеве, дивље свиње и т. д и ове животиње чине доста потрице по њима које су у близини шуме. —

Од свега овога овогодишњег производа, највише је било кукуруза, јечма, пасуља и репе за марву, и толико је тога било, да најстарији људи не памте такве родне и берићетне године. Овде се сеје и жито, раж, зоб, но то није баш од најбоље врсте, премда за раж је врло добар наш предео. —

Цене овогодишњој храни биле су овде: а.) раж плаћали су по мет. цен. 9, 10, и 10 ф. 50 нов. б.) јечам по хектолитеру 3. 60. 4. 4.50. до 5 ф а по м. п по 7 ф и 7.50 н. в.) чисто жито ишло је м. п по 11. и 12 ф г.) бели пасуљ нектолитер по 5.50 и 6 ф. д.) нови кукуруз у клипови на цак по 70 — 80 н. а округљен на хектолитер по 3 ф.

Као што људи говоре, а и самом ми је познато, да кукуруза, јечма и пасуља

то су пуни тавани у сваког, а репе пуни подруми, и ова служи за зимњу и пролетњу у храну нарочито рогатој марви, а и свињама. Кромпира се овде толико сеје, колико је за потребу домаћу, а ова година за кромпир није баш најбоље испала. —

Винограда имамо неколико новозасађених у равном пределу нуз десну обалу Дунава више вароши, и у дољем пољу у песку, а имаде неки богатији људи и у Свет Андрејском острову у самом песку преко нашег Дунава. Само смо тек по чувењу знали да је тамо била берба, а бербе и кљукa видели нисмо, и што је било мало гроздја на чокоћу, то је било не дозрело, и од новог непријатеља лозног плода и пероноспере поништено и упропашћено.

Како стојимо близу престонице, добро би било због радничког сталеза нашег, да имамо још коју творницу. Овде имамо један парни млин и више дунавских и поточарских воденица; имамо творницу за дрвенарију, где се граде кола, таљичке, лотре и мердевине, плугови и сваковрени стубови од дрвета, и та је творница Србина г. Дим Недељка. Даље имамо знамениту творину Ј. Циера, где се граде разни алати и стројеви од челика и гвоздја, и исти се по наручбини свуда разшиљу. Имамо и једну творницу гди се од туча разне ствари за ременаре праве. — Овде доста прилично иду и други занати, као: браварски, столарски, столчарски и ципеларски.

Овде народ живи у лето поглавнио од воћарства, и то почиње у пролеће са огрозлама, трешњама и вишњама, па траје док се не оберу брескве, крушке и јабуке,

и све се то у Пешти прода. Наш хатар, где су били виногради, свуда је засађен трешњама, вишњама, крушкама, бресквама и јабукама у мањој количини. Кајсије седе се обично по авлијама јер боље роду но у пољу. Од свега највише је: огрозла, трешња, кајсија и бресака, и наше воће има у Пешти врло добру прођу.

По искуству, дало се приметити, да и овде који своје земље ђубре, боље и сабирају, и кишовита година у овим пределима обично свагда је боља, само у ригу кад је кишовита година полегне храна, јер је земља и сувише јака, и нема неколико година, од како је варош дала подземни канал начинити, и вода се испушта у Дунав, и те ритске земље врло добро роде, но почем су Улапи, тамо је обично и први мраз. Ливада, осим епископске и варошких ливада, других и нема. За храну марви преко зиме овде се врло много сеје „лењик“ и то је најбоља храна, а још се у сечку посече и даје са мекњима и репом. — Овде се многи баве са скотоводством и држе краве, козе, свиње и т. д. но овца немамо. Млеко се из ових предела носи и у Б. Пешту, а овде се продаје на литар 7—10 новчића. Говеђина иде по килограму 48, и 52 нов, свињско 52 — и 60 нов. овчије по 36, и 40 новч. телећјег ређе се налази, а која се нађе, то је врло скупо по 64—70 новчића. —

Кише не имадосмо овде још од Преображења. За економе и земљоделце неагода велика, што су морали по суши орати и сејати јесење усеве. Дао би милостиви Бог, да нам и идућа година овако непадне плодносна као ова 1891! у Ст. Андрији 10. Окт. 1891. Б.

Књижевност.

(Замена и прказ.)

Орао, велики илустровани календар за 1892. — Уређује Ст. В. Поповић. — Издање А. Пајевића. — Нови Сад. Цена 50 н. или 1 динар. — Ово је највећи и један од најстарији српских календара, богат је са одабраном садржином и врло лепо израђеним сликама наших слав-

них људи и разних сцена из српског живота. — Ми га најтоплије препоручујемо нашој читалачкој публици.

Царић, мали календар који је изашао на Орлови крилу за годину 1892. — Уз календар је додао и врло занимљив део за читање, у коме се налази лепа песма из „Невена“ од Чика Јове Змаја. — Издање А. Пајевића. Нови сад. — Цена је 20 новч.

Учитељ педагошко-књижевни лист,

орган учитељског удружења. Ишла је прва свеска; год. XI. за септембар са разноврсном садржином. Излази по једна свеска у Београду. Цена на годину 10 динара, на $\frac{1}{2}$ године 5 дин. — За стране земље на годину 6 фор. на $\frac{1}{2}$ године 3 фор. — Претплата се шаље „Благајнику Главног Одбора Учитељског Удружења“ а рукописи уреднику Д. Ј. Путниковићу учитељу у Београд.

Банаћанин, лист за просвету и забаву народу. — Излази сваке недеље по једанпут у Великој Кикинди (До овога тренутка су изашла већ 4 броја) — Одговорни уредник: Ј. Радак. — Власник и издавалац: књижара Јована Радака у Великој Кикинди. — Цена 4. фор. годишње, на $\frac{1}{2}$ год 2 фор. на $\frac{1}{4}$ год. 1 фор. а за Србију, Црну Гору, Бугарску и Румунију са 1 фор годишње више.

Из администрације и уредништва

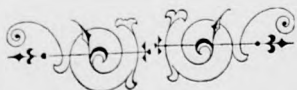
„Домаћег Листа“

Нерим нашим скупљачима. — Мислимо Вас господо кад сте се примили ове родољубиве дужности око скупљања претплатника за наш лист, да нам одма картом дописником јавите од кога новац примисте, да им опомене не шаљемо и тиме наше претплатнике да не врађамо, а друго да им се труд заштеди да не морају сами како опомену приме картом нам јавити да су претплату овом и овом скупљачу уручили. А држимо да је већ и крајње време да нам се и скупљени новац пошаље, јер ћемо покрај свега тога морати дотичним предбројницима даље шаљање листа обуставити — Дакле чија ће онда бити брукка, док им имена односно писама и карте дописнице наших предбројника, који су по тврдњи њиховој платили за лист, будемо под овом рубриком штампали. Наша за дело не, него наших таквих скупљача којима би иначе требали да смо благодарни, као што смо заиста свима уредним нашим скупљачима — а овакових се морамо курталесати.

Г. О. П. Л. — Александровац (Србија.)
Ви лепо велите да Вам се лист шаље у горе означено место, а о претплати ништа не спомињете. као да смо је ми већ примили. Кад нам новац пошаљете лист ће

Вам се по жељи, а уз то и редовно слаати. — Може бити да сте је коме и уручили, но је нама све непознато. Прочитајте нижи одговор, па можда ће Вам бити све јасно!

Г. Р. М. Ј. Краљево (Србија). Писмом смо јавили вашем председништву да лист обустављамо с тога што смо само примили 20 динара у име претплате за 10 предбројника а треба свега 50 д. дакле још 30 дин. Кад добиемо 20 дин није назначено за кога и за које време? Него прето у име претплате а остали 30 д. вели г. Ж. Златић председник, „кад се почетком школ. године поново састањемо и новац покупим послаћу Вам“. Ми смо ову изјаву узели на знање и редовно вам писали, али пошто поред наших опомена новац још није стигао, а нисмо ради да се у дуг уплећемо, то вам свима лист обустављамо. Дакле изволите се у нашег г. председника распитати и ствар рашчистити ако желите и надаље да се Вама и осталој господи лист шаље. — Имамо још 15 потпуних лањских екземплара брошираних. Кад пошаљете, свих 30 динара уз овогодишњи екземплар послаће се још и лањски 1 на дружину. А Ви можете имати уз цену од 5 динара покрај свега тога што ми за поштарину морамо да платимо преко 70 новч.

БЕЛЕШКА.

White-rot Тако се зове нова болест винове лозе, која је досле била непозната у нас, а сад је откривена. О њој саопштава Mezey Gyula ово:

Rot-blanc је у Француској, Италији и Швајцарској грдне штете починио и врло многи па и сами стручњаци бркали су га са black-rot-ом. Знак је ове болести сушење грозда. На пуцетима болесна грозда појаве се ситне риђасте пеге, које за мало обузму све ткање пуцетово. Уједно се укажу на површини пуцета многа ситна оканца, која су прибори за размножавање гљиве *Coniothyrium*-а. Пуцад одрвени, осуши се; изгледа као кожа од шагрини. Ове промене могу се опазити не само на пуцадима него и на петељци од

грозда, више пута пре ту него на пуцетима. Пеге на петељци су мрке, више или мање црне. Од ове болести хоће који пут и да гроздови опадају са чокота. Пуцета су у зачетку болести риђа, доцније су жуто мрке боје, тада оканца дођу пепељави а цео грозд изгледа као да је земљом посут. Доцније љуска а и оканца поцрне, љуска пуцетова се надере а месо усане. Ова болест не удара у лишће виново, него само у бобе (пуцад) петељку, а кад и кад и у слабије леторасте. Против ове болести је добро шкропљење бакарном галицом као и против пероноспорје само јачим, 5-6% раствором.

По „Egyet-“у“

М. Г.

J. C. SCHMIDT

ERFURT.

Препоручује свој велики избор

СЕМЕНА

од поврћа, цвећа и економских биљака, разног дрвећа и шибља и од сваке врсте воћа

ПРОИЗВЕДЕНИ БИЉАКА

сваке врсте, особито екзотично цвеће **НОВИТЕТА** од разног поврћа.

Специјалне богато илустроване каталоге шиље сваком на захтевање бесплатно и франкирано

J. C. SCHMIDT

Erfurt.

Штампано код Антона Мужика у Сомбору.